

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

**SUPREME COURT
OF JUSTICE**

nr. 295 din 08.10.2025

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Al. Lăpușneanu nr. 28,

Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află cauza de contencios administrativ intentată la contestația depusă de Grigore Dașchevici împotriva Consiliului Superior al Magistraturii, terț Comisia de evaluare a judecătorilor cu privire la anularea hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 368/30 din 15 iulie 2025.

La 02 septembrie 2025, reclamantul Grigore Dașchevici a expediat în adresa Curții Supreme de Justiție o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, prin care a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova.

Prin încheierea din 02 octombrie 2025, Curtea Supremă de Justiție a dispus admiterea cererii reclamantului Grigore Dașchevici și ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 252/2023.

Astfel, Curtea Supremă de Justiție Vă remite conform competenței încheierea din 02 octombrie 2025, cererea și sesizarea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Anexe:

1. Încheierea din 02 octombrie 2025;
2. Cererea și sesizarea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Președinte interimar
al Curții Supreme de Justiție

Stela Procopciuc

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹

A.1. Persoană fizică

Dașchevici Grigore

Reprezentant

Avocatul Grosu Vladimir

BAA „Protect Lex”, mun. Chișinău,

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun²

La 11 aprilie 2024, în temeiul Legii nr. 252 din 17 august 2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative (în continuare Legea nr. 252/2023) reclamantul a fost notificat de către Comisia de evaluare a judecătorilor (în continuare Comisia) despre inițierea evaluării și i s-a propus să completeze chestionarul de etică (în continuare chestionarul) și declarația pentru ultimii cinci ani (în continuare declarația), prevăzută de art. 12 alin. (3) din Legea nr. 252/2023.

La 30 aprilie 2024, reclamantul a remis Comisiei chestionarul și declarația completată.

La 13 septembrie 2024, Comisia i-a remis reclamantului prima rundă de întrebări cu solicitarea de acte justificative, pe care a completat-o și a remis-o Comisiei în termenul prelungit.

La 15 noiembrie 2024, Comisia i-a remis a doua rundă de întrebări cu solicitarea clarificării unor aspecte și remiterea de acte justificative, cerință îndeplinită în termenul prelungit.

La 02 ianuarie 2025, reclamantul a primit din partea Comisiei a treia rundă de întrebări, cu solicitarea clarificării unor aspecte și remiterea actelor justificative, cerință îndeplinită în termenul acordat.

La 31 ianuarie 2025, reclamantul a fost notificat despre unele aspecte care generează dubii cu privire la corespunderea cu criteriile etice și financiare și a fost invitat la audierea publică, fixată pentru data de 11 februarie 2025.

La 07 mai 2025, Comisia a elaborat Raportul de evaluare, prin care a propus ca subiectul să nu promoveze evaluarea externă din cauza necorespunderii cu criteriile prevăzute la art. 11 alin. (2) lit. b) și alin. (3) lit. a) din Legea nr. 252/2023.

Prin hotărîrea Plenului CSM nr. 368/30 din 15 iulie 2025 cu privire la Raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului Curții de Apel Centru, Dașchevici Grigore, s-a hotărît:

„1. Se acceptă Raportul cu privire la evaluarea externă a judecătorului Curții de Apel Centru Dașchevici Grigore și se constată nepromovarea evaluării.

2. Se eliberează din funcție judecătorul Dașchevici Grigore de la Curtea de Apel Centru în temeiul art. 18, alin. (5) din Legea nr. 252/2023.

3. Se decade Dașchevici Grigore din dreptul de a exercita funcția de judecător timp de 6 (șase) ani, din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

4. Se informează Autoritatea Națională de Integritate că Dașchevici Grigore nu are dreptul de a exercita funcții de demnitate publică timp de 6 (șase) ani, din data rămânerii definitive a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii.

5. Se lipsește Dașchevici Grigore de dreptul la indemnizația unică de concediere.

6. Hotărârea poate fi contestată la Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile de la notificare.

7. Prezenta Hotărâre se expediază la adresa de poștă electronică a Dașchevici Grigore, Comisiei de evaluare, Autorității Naționale de Integritate, Casei Naționale de Asigurări Sociale și se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii în ordinea stabilită.”

La moment pe rolul Curții Supreme de Justiție se află pentru examinare în fond cauza de contencios administrativ nr. 3-12/25 la contestația reclamantului cu privire la anularea hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 368/30 din 15 iulie 2025 cu privire la Raportul Comisiei de evaluare externă a judecătorului Curții de Apel Centru, dl Dașchevici Grigore.

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecării instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

C. Obiectul sesizării³

Obiectul prezentei sesizări îl constituie textele:

Sintagma „[...] termen de cel mult 30 de zile [...]” și sintagma „[...] de un complet de judecată format din 3 judecători [...]” din art. 19 alin. (2) din Legea nr. 252/2023.

Sintagma „[...] depunerea cererii de recuzare cu rea-credință în mod repetat, abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul de examinare a contestației [...]” din art.19 alin. (2) din Legea nr. 252/2023

Sintagma „[...] în perioada examinării contestației, judecătorul vizat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție [...]” din art. 19 alin. (3) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative nr. 252 din 17.08.2023, introdus prin art. III pct. 2 din Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 239 din 13.09.2024.

Sintagma "Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării" din art.19 alin. (6) din Legea nr. 252/2023

Sintagma "Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii. [...]" din art. 19 alin. (7) din Legea nr. 252/2023.

În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a prevederilor citate din Legea nr. 100 din 26.05.2016, ține de competența *ratione materiae* a Curții Constituționale.

De asemenea, menționăm că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

În vederea motivării prezentei sesizări, vom formula deopotrivă critici de neconstituționalitate intrinsecă și extrinsecă.

Textele vor fi contestate prin raportare la critici de natură substanțială.

De asemenea, în prezenta sesizare, așa după cum este expus mai jos, autorul evidențiază limitarea dreptului persoanei la un recurs efectiv în fața unei instanțe judecătorești și dreptul la protecția judecătorească efectivă împotriva unui posibil arbitrar administrativ.

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale *ratione materiae*. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

Cu privire la obiectul sesizării sunt incidente următoarele articole din Constituția Republicii Moldova.

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 6 Separația și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și niciun alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 8 Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...]”

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

„(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.

[...]”

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

„(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

[...]”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării

autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. [...].”

Articolul 73

Inițiativa legislativă

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

Articolul 76

Intrarea în vigoare a legii

„Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia.”

Articolul 96

Rolul

„(1) Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În exercitarea atribuțiilor, Guvernul se conduce de programul său de activitate, acceptat de Parlament.”

Articolul 102

Actele Guvernului

„(1) Guvernul adoptă hotărâri, ordonanțe și dispoziții.

(2) Hotărârile se adoptă pentru organizarea executării legilor.

(3) Ordonanțele se emit în condițiile articolului 1062.

(4) Hotărârile și ordonanțele adoptate de Guvern se semnează de Prim-ministru, se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau ordonanței.

(5) Dispozițiile se emit de Prim-ministru pentru organizarea activității interne a Guvernului.”

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.

Articolul 115

Instanțele judecătorești

(1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

(2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.

(3) Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.

(4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

(5/1) Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii.

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

(7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.”

Articolul 120 Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.

Articolul 131 Bugetul public național

„[...]

(4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

[...].”

CONVENȚIA PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE

Articolul 6 Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției. [...]

Articolul 13 Dreptul la un remediu efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Articolul 2 la Protocolul nr. 7 CEDO. Dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală

1. Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege.
2. Acest drept poate face obiectul unor excepții în cazul infracțiunilor minore, definite prin lege, sau când cel interesat a fost judecat în primă instanță de către cea mai înaltă jurisdicție ori a fost declarat vinovat și condamnat ca urmare a unui recurs împotriva achitării sale.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁵

În privința limitării controlului judecătoresc asupra hotărârilor organului de autoadministrare judecătorească.

- Limitele controlului exercitat de Curtea Supremă de Justiție nu corespunde art. 1, art. 4, art. 20, art. 26 și art. 53 din Constituție.

În opinia autorului sesizării, abordarea soluțiilor de reglementare în cadrul procesului de "vetting" reglementat de Legea nr. 252/2023, din punct de vedere al impactului în drepturile fundamentale constituționale, urmează fie substanțial diferită față de abordarea soluțiilor de reglementare examinate anterior de Curtea Constituțională pe terenul Legii nr. 26/2022 (procedura de "pre-vetting").

Consecințele procesului de evaluare pentru judecătorul nepromovat sînt suficient de serioase și au un impact deosebit de grav asupra vieții profesionale: eliberarea din funcție; lipsirea de dreptul de a exercita funcția de judecător, de procuror, precum și alte funcții de demnitate publică timp de 5-7 ani din data rămînerii definitive a hotărârii consiliului; lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere; lipsirea de dreptul la pensie specială. Per general, consecințele menționate, sting cariera în domeniul dreptului.

Deși, cu ocazia examinării constituționalității altei legi (Legea nr. 65/2023) Curtea Constituțională a susținut că interdicții similare urmăresc să asigure integritatea funcției judiciare și încrederea publicului în sistemul justiției și că domeniul lor de aplicare vizează doar unele funcții din sectorul public, care implică un standard înalt de integritate și un grad înalt de răspundere, i.e. funcțiile de procuror, judecător și funcțiile de demnitate publică (HCC nr. 2 din 16.01.2025), în această sesizare se pune în discuție proporționalitatea între efectele destul de grave ale nepromovării evaluării în raport cu inserarea prin art. 19 din Legea 252/2023 a unei proceduri "sumare" și "accelerate" de examinare a contestațiilor judecătorilor nepromovați.

Decizia organului de autoadministrare prin care se curmă brusc și agravat o carieră în magistratură, cu efecte ireversibile pentru viața profesională a magistratului, ar trebui să fie urmată de o procedură amplă și deplină de verificare de către o instanță judecătorească independentă și cu competențe depline de a dispune în privința unei evaluări defectuoase a magistratului.

Faptul că în cadrul Comisiilor de evaluare activează și experți desemnați de partenerii de dezvoltare nu asigură apriori garanția unei evaluări obiective sau imparțiale. Existența unor garanții sau prezumții privind imparțialitatea comisiilor de evaluare nu justifică limitarea controlului judecătoresc asupra deciziei organului de autoadministrare de eliberare din magistratură.

Textul contestat: *"Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării"* limitează sfera controlului judecătoresc de o manieră

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

disproporționată cu exigențele art. 20 din Constituție care prevede că nici o lege nu poate îngreuna accesul liber la justiție. Astfel, dacă obiect al controlului judecătoresc ar fi fost doar Raportul Comisiei de evaluare (cum a fost, spre exemplu, în cazul Comisiei de pre-vetting), problema nu s-ar fi pus de o asemenea manieră.

Însă, la caz, după evaluarea judecătorului de către Comisia de evaluare intervine etapa de examinare a Raportului de către Consiliul Superior al Magistraturii, care decide pe lângă acceptarea sau respingerea raportului și aplicarea unor sancțiuni/decăderi de drepturi, cu limite și gravitate pe care o apreciază discreționar. Din acest punct de vedere, în exercitarea controlului judecătoresc, Curtea Supremă de Justiție nu dispune (deși considerăm că ar trebuie în mod imperios să dispună) de competențe de a aprecia temeinicia și motivarea, în calea de atac, a severității limitărilor și decăderilor impuse de organul de autoadministrare judecătorească și după caz, de a modifica severitatea sancțiunilor impuse sau de a dispune reexaminarea Raportului de evaluare de către Consiliu.

Limitarea controlului judecătoresc doar la cercetarea eventualelor "*erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare*" și la "*circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării*" fără a da competență instanței de judecată să se expună și asupra altor aspecte precum: dacă a fost sau nu justificată discreția administrativă a organului de autoadministrare la fixarea termenului de interdicție de a activa în funcții de demnitate publică. Spre exemplu, în cazul unor magistrați, CSM a decis privarea cu 5 ani, în cazul altor magistrați 6 ani sau chiar 7 ani, fără ca să existe o justificare concretă și clară.

Potrivit art. 19 din Legea nr. 252/2023 Curtea Supremă de Justiție nu dispune deloc de competența de a examina proporționalitatea și justificarea aplicării acestor restrângeri ale dreptului de a ocupa o funcție publică.

Competența atribuită Consiliului Superior al Magistraturii de a priva judecătorul nepromovat de dreptul de a exercita funcția de judecător și de dreptul de a exercita funcții de demnitate publică; precum și de a priva judecătorul de dreptul la pensie specială, nu intră în sfera controlului de legalitate exercitat de Curtea Supremă de Justiție.

Totodată, pe lângă faptul demiterii din funcție, anume aceste aspecte (în mod special durata efectelor) sînt importante pentru magistratul demis. Dat fiind marja mare de apreciere pe care o are organul de autoadministrare judecătorească, de a aplica interdicții și privări de drepturi de la 5 la 7 ani, lipsa deplină a unui control judecătoresc în această privință, ridică semne mari de întrebare pe terenul art. 20 din Constituție și art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În această parte, textul menționat supra este neconstituțional prin faptul că, îngreunează dreptul la un control judecătoresc efectiv asupra hotărîrilor organului de autoadministrare judecătorească.

La fel, limitarea controlului judecătoresc asupra actelor administrative a Consiliului Superior al Magistraturii, nu se încadrează în standardul constituțional de la art. 53 alin. (1) din Constituție, care utilizează noțiune de drept vătămat ca poziție juridică subiectivă substanțială, dar nu procedurală.

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică în conformitate cu prevederile art. 53 alin. (1) din Constituție este un drept fundamental special de acces liber la jurisdicția administrativă în raport cu prevederile art. 20 din Constituție. Prevederile art. 20 din Constituție se aplică suplimentar prevederilor art. 53. Argumentul respectivă rezultă din aplicarea sistemică a legii.

Astfel, art. 20 este consacrat în titlul II, capitolul I, intitulat dispoziții generale, pe când art. 53 în capitolul II, intitulat drepturile și libertățile fundamentale. Art. 53 alin. (1) din Constituție

constituie fundamentul constituțional al controlului judecătoresc asupra activităților administrative realizate de autoritățile publice.

Articolul 20 din Constituție garantează dreptul a o instanță de judecată stabilită de lege pentru contestarea actelor care violează drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, iar articolul 53 din Constituție garantează accesul la justiție atunci când actul respectiv provine de la o autoritate publică sau persoana a fost vătămată prin nesoluționarea în termen legal a unei cereri (DCC nr. nr. 119 din 13.09.2022. 521). Acest drept implică faptul ca instanța de judecată sesizată să poată soluționa, în baza normelor de drept și a unei proceduri judiciare, orice chestiune care ține de competența sa (Argyrou și alții v. Grecia, 15 ianuarie 2009, §24). Mai mult, prin noțiunea de „tribunal”, articolul 6 § 1 din Convenția Europeană are în vedere nu doar o instanță de tip clasic, integrată în structurile judiciare ale unei țări. Dimpotrivă, există posibilitatea ca o autoritate investită să examineze chestiuni care țin de un anumit domeniu să respecte acest standard. Ceea ce contează sunt garanțiile (a se vedea Mutu și Pechstein v. Elveția, 2 octombrie 2018, § 39), atât cele de fond, cât și cele procedurale, care sunt puse în aplicare (DCC nr. nr.119 din 13.09.2022).

Subliniem că, dispoziția art. 53 alin. (1) în corelație cu art. 20 din Constituție prevede un drept fundamental (subiectiv), care dă dreptul persoanei la cea mai eficientă protecție juridică posibilă.

Acordarea protecției juridice efective implică sarcini publice ce urmează a fi realizate de către puterea legislativă și cea judecătorească. Astfel, legislativul are atribuția (obligația) de a adopta legi care să reglementeze organizarea structurală și procedura eficientă a controlului judecătoresc în privința formelor de acțiune administrativă. Aici, legiuitorul nu este complet liber, ci este obligat prin art. 53 alin. (1), care îi conferă scopul și principalele caracteristici ale reglementărilor sale, garanția de protecție juridică este un drept fundamental cu „sfera de protecție bazată pe norme”.

Acest drept fundamental de a se putea apăra împotriva măsurilor autorității publice în fața unei instanțe nu se aplică izolat, dar presupune deja ca pozițiile juridice să fie protejate prin mijloace legale. Garanția de protecție juridică efectivă reprezintă astfel un supliment constituțional obligatoriu, formal și procedural la recunoașterea constituțională a funcțiilor de drepturi individuale substanțiale și este cheia de boltă în arhitectura statului de drept.

Garanția din art. 53 alin. (1) este pentru încălcări ale drepturilor „de către autoritatea publică” și formează astfel baza „deciziei de sistem” pentru protecția juridică individuală. Cu toate acestea, aceasta reglementează doar un aspect special al unui drept mai general mai extins de acces liber la justiție. Acest lucru se aplică oriunde se exercită „autoritatea publică”, oriunde au loc încălcări ale drepturilor pe care autoritățile publice le provoacă sau survin cel puțin ca urmare a funcției sale de pacificare (în baza monopolului utilizării „orței”).

Dispozițiile legale obiect al prezentului controlul de constituționalitate nu îndeplinesc standardul unei protecții efective așa cum prescrie art. 53 alin. (1) al Legii fundamentale, ele instituie un control judecătoresc incert și superficial. Acest dreptul fundamental implică un control judecătoresc efectiv, care cuprinde o examinare deplină. Această înseamnă o examinare completă în termeni de drept și de fapt, ale căror cerințe în cazuri individuale sunt determinate în mod decisiv „în funcție de conținutul de fapt al dreptului subiectiv pretins a fi încălcat” și care nu poate fi legat de constatările și evaluările autorității publice. Instanța de judecată competentă să examineze acțiunea în contencios administrativ trebuie „să determine temeiul de fapt în sine și să obțină și să-și justifice opinia juridică independent de autoritatea a cărei activitate administrativă este atacată”.

În condițiile în care, completul special din cadrul Curții Supreme de Justiție constată circumstanțe care denotă aplicarea abuzivă a celor mai severe sancțiuni de către Consiliul Superior al Magistraturii sau după caz, faptul că consiliul a aplicat sancțiuni pe care nu avea dreptul să le aplice, acesta nu dispune de competențe de remediere juridică a unei astfel de situații. Acest fapt

golește de conținut drepturile la o protecție efectivă a reclamantului în conformitate cu prevederile art. 53 alin. (1) din Constituție, restrânge în substanță dreptul la un control judecătoresc efectiv, modelându-l într-un drept teoretic și iluzoriu.

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică ca și orice alt drept fundamental este fundamentat pe necesitatea obiectivă de respect al demnității omului. Statul de drept nu este un scop în sine dar un obiectiv real animat de respectarea și apărarea demnității omului. Acțiunea statală ca formă de acțiune socială este de neconceput dacă nu are ca punct de pornire omul drept epicentrul său. Puterea legislativă, executivă și judecătorească este legată direct de respectarea și apărarea demnității umane, fundament pentru orice drept.

Demnitatea umană este cea mai înaltă valoare conform art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală. Este unul dintre principiile constituționale fundamentale care guvernează și toate celelalte prevederi ale Legii fundamentale, inclusiv interpretarea drepturilor fundamentale. Demnitatea umană aparține fiecărei ființe din specia umană, indiferent de statutul social, caracteristicile sau realizările individului, chiar și judecătorului.

Așa după cum rezultă din jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului „Dreptul la instanță”, la fel ca și dreptul de acces la justiție, nu are un caracter absolut: drepturile pot da naștere la limitări, dar nu pot restricționa accesul liber al unui individ într-un mod sau până la un punct astfel încât dreptul să fie afectat în însăși esența sa: [Philis împotriva Greciei (nr. 1), pct. 59; De Geouffre de la Pradelle împotriva Franței, pct. 28; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 229; Baka împotriva Ungariei (MC), pct. 120; Naît-Liman împotriva Elveției (MC), pct. 114).

Totuși, cu referire la situații similare, CtEDO, în cauza Oleksandr Volkov c. Ucrainei a reținut următoarele:

„124. Curtea nu este convinsă de faptul că înalta Curte Administrativă a efectuat un control suficient în cauza reclamantului, pentru motivele expuse mai jos.

125. În primul rând, se pune întrebarea dacă înalta Curte Administrativă putea să efectueze un control eficient al deciziilor Consiliului Superior al Magistraturii și Parlamentului, având în vedere faptul că ea era competentă să declare aceste decizii drept fiind contrare legii dar nu să le anuleze și să ia măsurile pe care le considera necesare într-un asemenea caz. Chiar dacă declararea unei decizii drept fiind contrară legii, în general, nu are consecințe legale, Curtea consideră că incapacitatea înaltei Curți Administrative de a anula, în mod oficial, deciziile litigioase și absența unor reguli privind desfășurarea ulterioară a procedurii disciplinare contribuie la crearea unui nivel substanțial de incertitudine cu privire la consecințele juridice reale ale unor asemenea decizii judiciare.

126. Putem spune că practica judiciară dezvoltată în acest domeniu este revelatorie în acest sens. Guvernul a prezentat copii ale hotărârilor judecătorești interne în două cazuri. Însă aceste exemple demonstrează că după ce înalta Curte Administrativă a declarat revocarea judecătorilor contrară legii, reclamanții trebuiau să inițieze o procedură aparte pentru a se reintegra. Cazurile date nu arată cum trebuie să se desfășoare o procedură disciplinară (în special, care sunt măsurile pe care autoritățile vizate trebuie să le întreprindă după declararea deciziei litigioase ca fiind contrară legii, și care este termenul limită). Exemplele aduse de Guvern sugerează vag că nu poate fi vorba de o reinserare automată în postul de judecător exclusiv în baza deciziei declarative a înaltei Curți Administrative. Prin urmare, consecințele juridice ce reies din controlul efectuat de această instanță asupra unor asemenea întrebări sunt limitate și contribuie doar la sporirea îndoielilor Curții privind capacitatea sa de a rezolva problema de o manieră eficientă și de a oferi o revizuire suficientă a cauzei.

127. În al doilea rând, analizând felul în care înalta Curte Administrativă a parvenit la decizia sa în cauza reclamantului și având în vedere obiectul litigiului, Curtea observă că aceasta nu a examinat de o manieră corespunzătoare argumente importante aduse de reclamant. În special, Curtea consideră că acuzațiile reclamantului privind lipsa de imparțialitate din partea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și ai Comisiei parlamentare nu au fost examinate cu diligența necesară. Afirmațiile Guvernului în acest sens nu sunt convingătoare.

128. În plus, înalta Curte Administrativă nu a încercat cu adevărat să examineze argumentul reclamantului potrivit căruia decizia parlamentară privind revocarea sa din funcție era incompatibilă cu Legea din 1992 privind Statutul Membrilor Parlamentului și Regulamentul Parlamentului, chiar dacă era competentă să facă acest lucru (a se vedea Articolul 171-1 §§ 1 și 5 din Codul Justiției Administrative citat mai sus) și deși reclamantul a ridicat în mod clar această întrebare în cererea sa și a prezentat dovezi pertinente în acest sens (a se vedea paragrafele 29 și 33 de mai sus). Înalta Curte Administrativă nu a examinat dovezile aduse de reclamant, însă a reinterpretat afirmația cu privire la caracterul ilegal al procedurii de vot din cadrul Parlamentului ca fiind o acuzație de neconstituționalitate a rezoluției parlamentare pertinente. Astfel, înalta Curte Administrativă a evitat să examineze acest aspect, lăsându-l în grija Curții Constituționale, la care reclamantul nu avea acces direct (a se vedea *Bogatova c. Ucrainei*, nr. 5231/04, § 13, 7 octombrie 2010, cu referințele ulterioare).

129. Prin urmare, Curtea consideră că revizuirea cauzei reclamantului de către înalta Curte Administrativă nu a fost suficientă, neputând să neutralizeze deficiențele de corectitudine procedurală prezente la etapele anterioare ale procedurii interne".

Suplimentar, potrivit jurisprudenței CtEDO, orice restrângere/limitare a drepturilor trebuie să corespundă exigențelor regulii "triplului test", și anume: limitarea trebuie să fie prevăzută de lege; protejează un interes legitim; să fie necesară într-o societate democratică.

În particular, în cazul în care accesul la instanță este restricționat prin lege sau în fapt, Curtea Europeană a Drepturilor Omului examinează dacă restricția atinge fondul dreptului și, în special, dacă urmărește un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat: *Ashingdane împotriva Regatului Unit*, pct. 57. În ceea ce privește caracterul proporțional al limitării, întinderea marjei de apreciere acordate statului poate depinde în special de dreptul internațional relevant în materie [*Nait-Liman împotriva Elveției* (MC), pct. 173-174].

În opinia autorului sesizării, prin textele contestate din art. 19 din Legea nr. 252/2023, legiuitorul a limitat dreptul de acces liber la justiție al reclamantului până la un punct în care dreptul de acces liber la justiție a fost afectat în "însăși esența sa.

Limitările aduse prin textul legislativ a cărui constituționalitate se contestă, nu „Sînt prevăzute de lege” și nu urmăresc un „obiectiv legitim” prevăzut de Constituție.

Autorul sesizării pretinde că limitările aduse dreptului de acces liber la justiție al reclamantului nu respectă condiția ca limitarea să fie „prevăzută de lege”, deoarece orice restrângere poate fi impusă doar printr-o lege, dispozițiile căreia trebuie să fie accesibile și clare, iar redactarea acestora să corespundă cu normele imperative din Constituție. La caz, normele contestate nu respectă criteriile de „accesibilitate și claritate”, precum și disonează cu principiile și normele tehnicii legislative, motiv pentru care contravin articolului 23 din Constituție.

Expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i. e. aceasta trebuie să fie accesibilă și previzibilă (*Rohlena v. Cehia*, [MC], 27 ianuarie 2015, par. 50; *Vasiliauskas v. Lituania* [MC], 20 octombrie 2015, par. 154; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, par. 48). De altfel, și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către

legislator a unor legi accesibile și previzibile. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute din start de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, par. 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștință publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme (*Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, 47). Totuși, Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (*Del Rio Prada v. Spania [MC]*, 21 octombrie 2013, par. 92, par. 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele schimbătoare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (*Kokkinakis v. Greece*, 25 mai 1993, 40). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu cerințele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (*Liivik v. Estonia*, 25 iunie 2009, par. 96-104).

Limitările aduse dreptului de acces liber la justiție al reclamantului nu urmăresc un obiectiv legitim prevăzut de Constituție. Astfel, obiectiv legitim permis de Constituție și care vizează dreptul de acces liber este dreptul la o satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Satisfacția efectivă din partea instanțelor judecătorești, poate fi obținută doar prin acordarea ultimelor a tuturor pârghiilor necesare de verificare a legalității actelor care violează drepturile, libertățile și interesele legitime ale justițiabil lor. Îngustarea nejustificată și exagerată a câmpului de verificare și a competențelor unicei instanțe judecătorești cu competențe de examinare a contestației reclamantului, limitează nejustificat dreptul la o satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești, fapt care este contrar Constituției.

La fel, limitarea drepturilor reclamantului de acces liber la justiție și la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești, nu au urmărit un scop legitim cum ar fi scopul bunei administrări a justiției sau un alt scop legitim.

Dimpotrivă, reglementarea în cauză împiedică reclamantul, în calitate de justițiabil, să se prevaleze de o cale de atac disponibilă [*Miragall Escolano și alții împotriva Spaniei*, pct. 36; *Zvolskj și Zvolsko împotriva Republicii Cehe*, pct. 51)

Mai mult, din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului deducem că un „obiectiv legitim” care vizează dreptul de acces la instanță constă în faptul că acest drept trebuie să fie „concret și efectiv” [*Bellet* împotriva Franței, pct. 38; *Zubac* împotriva Croației (MC), pct. 76-79]. Efectivitatea dreptului de acces impune ca un individ „să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act ce constituie o ingerință în drepturile sale”. Orice limitare a dreptului de acces liber la justiție care face ca acest drept să devină inefectiv sau iluzoriu nu poate fi conformă unui „obiectiv legitim”.

Întinderea controlului jurisdicțional al hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii care demit magistratul și aplică sancțiuni și decăderi din drepturi civile, a fost redusă, în mod semnificativ, până la punctul în care persoana care contestă este practic privată de dreptul la o cale

de atac jurisdicțională. Asta în condițiile în care eventuala hotărâre judecătorească este irevocabilă din start, fără drept de atac, deci fără posibilitate de a fi verificată de o instanță ierarhic superioară.

Articolul 4 din Constituție prevede că: Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale".

În sensul celor enunțate supra, cu referire la neconstituționalitatea textelor de lege contestate, menționăm că incidente sânt și următoarele instrumente internaționale, la care Republica Moldova a aderat:

Articolul 8 din Declarația Universală a drepturilor omului din 10 decembrie 1948, care prevede că „Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege". Articolul 2 par. 2 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 (Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale", 199R, volumul I, pag.30) care prevede că „Statele părți la prezentul Pact se angajează ca, potrivit cu procedura lor constituțională și cu dispozițiile prezentului Pact, să adopte măsurile care să permită luarea unor măsuri legislative sau de alt ordin, menite să traducă în viață drepturile recunoscute în prezentul Pact care nu ar fi încă în vigoare.

3. Statele părți la prezentul Pact se angajează:

- să garanteze că orice persoană ale cărei drepturi sau libertăți recunoscute în prezentul Pact au fost violate va dispune de o cale de recurs efectivă, chiar atunci când încălcarea a fost comisă de persoane acționând în exercițiul funcțiilor lor oficiale;
- să garanteze că autoritatea competentă judiciară administrativă ori legislativă sau orice altă autoritate competentă potrivit legislației statului va hotărî asupra drepturilor persoanei care folosește calea de recurs și să dezvolte posibilitățile de recurs jurisdicțional;
- să garanteze că autoritățile competente vor da urmare oricărui recurs care a fost recunoscut ca justificat".

Articolul 14 par. I din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 (Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale", 1998, volumul 1, pag.30) prevede că:

„Toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și curților de justiție. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă asupra contestărilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.

Cu privire la incidența articolului 54 din Constituție, potrivit căruia, în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

Or, o ingerință în rastrângerea drepturilor omului urmează a fi justificată de anumite argumente: ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică, ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit, etc., argumente care nu pot fi identificate în raport cu legea examinată.

Potrivit actelor internaționale, restrângerile și derogările sunt admisibile dacă: a) sunt necesare într-o societate democratică și sunt prevăzute expres de lege; b) se impun pentru a proteja securitatea națională, ordinea, sănătatea sau morala publică, drepturile și libertățile celorlalți; c)

sunt stabilite exclusiv în vederea favorizării binelui general într-o societate democratică; d) sunt impuse pentru membrii forțelor armate și poliției.

Drepturile și libertățile trebuie exercitate în cadrul unor coordonate juridice, la care se adaugă cele morale, politice, confesionale, filozofice etc. În plus, însuși conceptul de libertate ține de respectarea drepturilor și libertăților individuale, inclusiv a celor care se exercită în grup, și ale altor persoane. Posibilitatea juridică a stabilirii unor limitări răspunde nevoii de a asigura securitatea juridică a drepturilor și libertăților celorlalți, în perspectiva realizării intereselor lor individuale, naționale, de grup, a binelui public.

Nu în ultimul rând, norma criticată contravine unui șir de acte fundamentale în materia drepturilor omului: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Actele enumerate au fost expuse supra și prevăd expres condițiile în care este admisă restrângerea drepturilor omului.

În ceea ce privește alte criterii, și anume:

Ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional?

În acest sens, restricția trebuie să fie compatibilă cu reglementările celor mai importante instrumente universale în domeniul protecției drepturilor omului, cum sunt: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, termenul necesar implică existența unei nevoi sociale imperioase, întrucât statele au îndatorirea de a garanta respectarea drepturilor și libertăților, acestora li se recunoaște și o anumită marjă de apreciere, fie că este vorba despre legislatorul național, fie de alte organe ale statului, inclusiv de instanțele judecătorești, chemate să interpreteze și să aplice prevederile legislației în vigoare.

Ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit. Luând în considerație faptul că natura restrângerii este criteriul după care se apreciază proporționalitatea acesteia, este importantă ideea că restrângerea trebuie să se facă în favoarea interesului general, adică să existe circumstanțe în care restrângerea nu ar afecta interesul general, ci i-ar aduce beneficii.

Or, norma criticată nu corespunde acestor trei criterii, motiv pentru care afectează prevederile art.54 din Constituție.

Complementar, în Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1064/2021, Comisia a subliniat că, independența judiciară face parte integrantă din principiile democratice fundamentale ale separației puterilor și statului de drept și este garantată în special prin articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului (CtEDO), precum și prin articolele 4 și 31 din capitolul VII al Constituției Kosovo. Conform criteriilor internaționale, independența presupune că puterea judecătorească este liberă de orice presiune externă și că nu este supusă unei influențe sau manipulări politice, în special din partea puterii executive. Filtrarea judecătorilor, în special atunci când este efectuată de un organ executiv, poate constitui o astfel de „presiune externă”.

Cu titlu de analogie, în Opinia nr. 1058/2021, Comisia de la Veneția a menționat:

66. [...] Cu toate acestea, din perspectiva statului de drept, încredințarea către CSP a unei puteri practic nelimitate de a defini condițiile materiale în care PG poate fi demis este o abordare extrem de contestabilă. Astfel de norme trebuie să aibă cel mai înalt nivel posibil de legitimitate. În paragrafele anterioare, Comisia de la Veneția a argumentat deja că lipsa unei consacrări constituționale poate fi dăunătoare pentru stabilitatea sistemului de urmărire penală, iar anumite aspecte ar trebui reglementate nu printr-o lege ordinară, ci printr-o lege organică adoptată cu

majoritate calificată sau chiar în Constituția însăși. Această abordare se aplică *a fortiori* la esența procesului de evaluare. Poate fi necesar ca anumite norme să rămână flexibile și este perfect acceptabil dacă CSP elaborează norme de fond și de procedură cuprinse în lege. Cu toate acestea, a da CSP-ului o carte albă în elaborarea unor astfel de norme pare a fi excesiv;

67. [...] Cu toate acestea, pentru Comisia de la Veneția, întrebarea rămâne: legea nu explică ce fel de performanță insuficientă poate duce la demiterea PG, iar pentru Comisia de la Veneția este foarte dificil să comenteze aceste dispoziții fără a le vedea. Aceste dispoziții sunt în contradicție cu abordarea Comisiei de la Veneția, care a remarcat, într-un raport privind standardele europene în ceea ce privește independența sistemului judiciar, că legea ar trebui să definească în mod clar condițiile de demitere înainte de termen a procurorului. În plus, există o cerință mai generală de securitate juridică în ceea ce privește previzibilitatea impactului legii.

68. [...] Într-un aviz privind Turcia, Comisia de la Veneția a observat că „răspunderea disciplinară sau orice altă măsură similară ar trebui să fie previzibilă; un funcționar public ar trebui să înțeleagă că face ceva incompatibil cu statutul său, pentru a putea fi sancționat pentru aceasta”. În principiu, indicatorii de performanță nou stabiliți pot fi aplicați doar la performanțele viitoare insuficiente.

70. [...] în concluzie, orice evaluare a performanțelor anterioare [...] nu ar trebui să fie efectuată pe baza noilor indicatori stabiliți și ar trebui să se bazeze doar pe acele criterii de integritate și profesionalism care ar putea fi derivate în mod incontestabil din normele preexistente sau din însăși natura mandatului PG.

Este inadmisibilă revocarea PG pentru deficiențe în performanțele sale sau pentru un anumit comportament necorespunzător, în cazul în care acesta nu putea prevedea în mod rezonabil, la momentul respectiv, că ar putea fi revocat din cauza unor astfel de deficiențe sau a unui comportament necorespunzător.

[...] procedura de "evaluare a performanțelor" [...] ar trebui revizuită în mod semnificativ. În special, legea ar trebui să descrie în mod clar natura și principalii indicatori ai evaluării performanțelor și să clarifice modul în care aceasta este diferită de răspunderea disciplinară. [...]

Complementar, în cauza *Ovcharenko and Kolos v. Ukraine*, CtEDO a subliniat că: "Curtea se ocupase deja de aspectul „calității legii” al legalității sancțiunilor impuse în Ucraina judecătorilor pentru „încălcarea jurământului” în hotărârea sa în cauza *Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei* și a constatat că dreptul intern aplicabil nu a îndeplinit cerințele de previzibilitate și protecție împotriva arbitrarului. De la acea hotărâre, Curtea nu a putut discerne nici o modificare legislativă care ar putea fi considerată ca a adus o previzibilitate semnificativ mai bună în ceea ce privește chestiunea comportamentului unui judecător care constituie „încălcarea a jurământului” conform legislației ucrainene. Nici Guvernul nu a făcut referire la vreo jurisprudență relevantă în acest sens... Întrucât această utilizare a puterii nu a fost preconditionată de nicio evaluare a chestiunii de către o autoritate independentă, controlul judiciar ex post al cazului a avut o importanță crucială în evaluarea globală a compatibilității procedurilor interne cu articolul 6 din Convenție.

A fost esențial pentru instanțele naționale să evalueze dacă reclamanților li s-au oferit suficiente garanții pentru o examinare independentă și imparțială a cazurilor lor și să abordeze toate aspectele de fapt și de drept relevante care au fost decisive pentru soluționarea cauzei. În special, întrebarea dacă demiterea lor a fost compatibilă cu garanțiile constituționale ale independenței judiciare, inclusiv problema imunității funcționale a judecătorilor de la Curtea Constituțională care limitează sfera răspunderii lor juridice pentru rezultatele voturilor lor în calitate de membri ai Curții Constituționale, a avut a cerut un răspuns elaborat. Acesta nu putea fi înlăturat în mod tacit și trebuia examinat în detaliu, dacă controlul judiciar ar fi considerat „suficient” în sensul Convenției.

întrucât acest lucru nu s-a făcut, deciziile de concediere a reclamanților nu au putut fi considerate suficient de motivate".

Lipsa dublului grad de jurisdicție.

Potrivit prevederilor Articolul 119 din Constituție, Folosirea căilor de atac. Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Cu toate acestea, potrivit prevederilor art. 19 din Legea nr. 252/2023 decizia completului de judecată special din cadrul Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii.

Astfel, considerăm că art.19 din Legea nr.26/2022 vine în contradicție cu prevederile art.119 din Constituția RM.

Prin decizia Curții Constituționale a României nr. 500 din 15 mai 2012, având în vedere prevederile constituționale, identice cu prevederile din art. 119 din Constituția Republicii Moldova, s-a extins dreptul la "dublu grad de jurisdicție" și cauzelor în materie civilă.

Având în vedere faptul că, accesul la justiție constituie un element inerent dreptului la un proces echitabil, intim legat de principiul preeminenței dreptului. Preeminența dreptului nu poate fi imaginată fără posibilitatea de a avea acces la justiție prin intermediul instanțelor de judecată, considerăm oportună și rezonabilă preluarea practicii Curții Constituționale a României precum că dreptul la "dublu grad de jurisdicție" se extinde și cauzelor în materie civilă.

Cu referire la contestarea sintagmei expuse la 19 alin. (2) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, nr. 252/2023 „de un complet de judecată format din 3 judecători” reliefăm că potrivit normelor citate ale Constituției Republicii Moldova și ale Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale dreptul la un proces echitabil și de acces la justiție include dreptul la judecarea cauzei de către o instanță independentă și imparțială.

Relevante în acest context sunt și consecințele soluției adoptate de Curtea Supremă de Justiție în complet de 3 judecători, conform art. 19 alin. (7) al Legii nr. 252/2023, și anume caracterul irevocabil al deciziei instanței supreme, precum și impactul deciziei instanței supreme asupra reclamantului.

Concomitent, atenționăm și asupra caracterului absolut și limitativ al dispoziției legale contestate în raport cu prevederile Codului administrativ (în redacția Legii nr. 246 din 31 iulie 2023), prin care s-a redus numărul judecătorilor din completul Curții Supreme de Justiție care examinează recursurile (de la 5 judecători la 3 judecători, dar concomitent s-a introdus și dreptul instanței de a extinde numărul judecătorilor din complet până la 5, respectiv, 9 judecători), textul contestat excluzând o astfel de oportunitate.

Subsecvent, se constată că prevederile contestate ale Legii nr. 252/2023 generează dubii referitoare la imparțialitatea obiectivă a completului, relevantă fiind nu doar imparțialitatea subiectivă, ci și cea obiectivă, respectiv aparența de imparțialitate în conjunctura în care Judecătorii Curții Supreme de Justiție, fiind supuși controlului pârâtului Consiliul Superior al magistraturii, ar putea fi afectați de influențe instituționale, iar justițiabilul ar putea percepe completul ca fiind mai puțin receptiv la criticile împotriva procedurii contestate, astfel încât limitarea numărului membrilor completului care judecă contestația împotriva Consiliului Superior al Magistraturii la doar 3 judecători, decizia cărora este irevocabilă, nu corespunde spiritului normelor constituționale citate, în special ale art. 20.

Prin urmare, consider ca examinarea în primă și ultimă instanță de către Curtea Supremă de Justiție a cauzei într-un complet limitat la 3 judecători contravine normelor citate ale Constituției Republicii Moldova, deoarece nu asigură garanțiile oferite de acestea aferente dreptului de acces

la justiție și unui proces echitabil.

Cu referire la contestarea sintagmei expuse la 19 alin. (2) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, nr. 252/2023 „Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii”, reliefăm următoarele,

Dreptul de acces la justiție și drepturile la un proces echitabil, la un remediu efectiv și la două grade de jurisdicție implică sarcina Statutului de a asigura un dublu grad de jurisdicție al instanței, inclusiv în condițiile în care alin. (2) al art. 19 din Legea nr. 252/2023 instituie un număr limitat al judecătorilor ce fac parte din completul care examinează cauza intentată la contestația împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii pe marginea rezultatelor evaluării judecătorilor,

Prin urmare, deoarece art. 18 alin. (5) și (6) al Legii nr. 252/2023 instituie pentru nepromovarea evaluării de către judecător sancțiunea eliberării din funcție, interdicția exercitării funcției, privarea de indemnizație și de dreptul la pensie, situație ce echivalează cu o sentință penală, privarea reclamantului de dreptul la dubla jurisdicție, , generează vicierea drepturilor specificate supra, garantate de Constituția Republicii Moldova și de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale,

Or, justificarea limitării criteriului dublei jurisdicții la adoptarea Legii nr. 252/2023 lipsește, deși aceasta privează grav justițiabilul de posibilitatea de a obiecta împotriva deciziei emise asupra acțiunii/contestației depuse într-o instanță superioară, cel puțin în fața unui număr mai mare de judecători ai Curții Supreme de Justiție, care ar supune unei analize decizia adoptată în prima instanță.

Relevant este că pârâțul Consiliul Superior al Magistraturii, cumulând calitatea de „acuzator” și de „autoritate emitentă” a hotărârii pe rezultatele evaluării nu poate fi apreciată ca fiind o „instanță” în sensul definit de Lege, respectiv nu oferă suficiente garanții pentru a pretinde că examinarea rezultatelor evaluării de către Consiliul Superior al Magistraturii a cauzei și ulterior de către Curtea Supremă de Justiție în complet limitat în numărul de judecători ar corespunde criteriului vizat.

Cu referire la obiectul sesizării: Sintagma „[...] în perioada examinării contestației, judecătorul vizat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție [...]” din art. 19 alin. (3) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative nr. 252 din 17.08.2023, introdus prin art. III pct. 2 din Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 239 din 13.09.2024.

Critici de neconstituționalitate extrinsecă.

Cu referire la Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 239 din 13.09.2024, menționăm că aceasta a fost inițiată prin inițiativa legislativă nr. 243 din 16 iulie 2024.

În corespundere cu art. 58 din Regulamentul Parlamentului, proiectul inițiativei legislative a fost înaintat Guvernului pentru avizare.

La ședința Guvernului din 24 iulie 2024, Avizul la proiectul de lege din inițiativa legislativă nr. 243 din 16 iulie 2024 a fost aprobat prin Decizia protocolară nr. 31.27/2024, Curtea a reținut în jurisprudența sa, că Guvernul nu poate renunța la o prerogativă constituțională, inclusiv la exprimarea acceptului sau a refuzului în privința unor propuneri legislative sau amendamente cu impact bugetar (a se vedea HCC nr. 2 din 28 ianuarie 2014, par. 66; HCC nr. 6 din 13 februarie 2014, par. 69; HCC nr. 7 din 13 februarie 2014, par. 74).

În cazul inițiativei legislative nr. 243 din 16 iulie 2024, avizul Guvernului era unul absolut obligatoriu, dat fiind faptul că în fond modificările legislative aveau incidență asupra cheltuielilor bugetare. Asta deoarece soluția de reglementare propusă prin proiectul de lege din inițiativa legislativă nr. 243 din 16 iulie 2024, viza situată în care judecătorii și procurorii care nu au fost evaluați urmează să activeze de fapt în funcție, fiind privați de posibilitatea de a examina cauze penale, civile și totodată să primească salarii de la buget.

În acest context, prevederile alineatului (4) din articolul 131 al Legii Supreme consacră obligativitatea existenței acceptului prealabil al Guvernului în privința amendamentelor sau propunerilor legislative care implică majorarea sau reducerea cheltuielilor, veniturilor sau împrumuturilor drept o condiție imperativă, de la care nu poate deroga legislativul în procesul aprobării bugetului public național, nerespectarea căreia constituie o încălcare a procedurii stabilite de Constituție în materie de legiferare în domeniul bugetar. Acest principiu constituțional este incident procedurii bugetare.

În cadrul procedurilor legislative în domeniul bugetar, prevederile alineatului (4) din articolul 131 din Constituție stabilesc o dependență decizională directă a Parlamentului față de Guvern, în sensul în care existența acceptului prealabil al Guvernului în privința amendamentelor sau propunerilor legislative care implică majorarea sau reducerea cheltuielilor, a veniturilor sau a împrumuturilor reprezintă o condiție imperativă, de la care legislativul nu poate deroga în procesul aprobării bugetului public național. Nerespectarea acestei condiții constituie o încălcare a procedurii stabilite de Constituție în materie de legiferare în domeniul bugetar (a se vedea HCC nr. 2 din 28 ianuarie 2014, §§ 48 și 74). În acest context, prin Hotărârea nr. 23 din 10 octombrie 2019, Curtea a constatat că adoptarea unei legi cu impact bugetar în lipsa avizului Guvernului (§ 77) duce la încălcarea procedurii prevăzute de articolul 131 alin. (4) din Constituție.

Din norma constituțională se deduce în mod univoc faptul că acceptul Guvernului trebuie să preceadă adoptarea proiectelor de legi cu impact bugetar în lectură finală. Necesitatea obținerii acceptului prealabil din partea Guvernului pentru adoptarea unei propuneri legislative sau a unui amendament care implică majorarea sau reducerea veniturilor bugetare este determinată de complexitatea procesului bugetar în ansamblul său și, respectiv, de responsabilitatea Guvernului pentru executarea bugetului de stat (a se vedea HCC nr. 11 din 25 martie 2014, §§ 62-63).

Cu trimitere la art. 102 din Constituție, Executivul va prezenta un aviz, exclusiv prin prisma limitelor constituționale stabilite la art. 1C2, adică prin una din modalitățile stabilite de Constituție. De altfel, în perioada suveranității și independenței Republicii Moldova, toate avizele respective, au fost aprobate prin Hotărâre de Guvern.

La caz, avizul Guvernului nu a fost aprobat prin Hotărâre a Guvernului, ci printr-o decizie protocolară, care nu a fost publicată în Monitorul Oficial. Nepublicarea actului Guvernului prin care s-a aprobat avizul la un proiect de lege cu impact în privința cheltuielilor bugetare și cu impact semnificativ în privința activității Curții Supreme de Justiție, care este cea mai înaltă instanță de judecată din stat, are implicații serioase și pe terenul art.23 alin. (2) din Legea supremă.

Critici de neconstituționalitate intrinsecă.

Incidența art. 1, art. 20, art. 23, art. 43 din Constituție.

Obligația pozitivă a statului de a publica și face accesibile toate legile și alte acte normative se impune fără derogări prin prisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În partea ce ține de incidența art. 20 și art. 23 din Legea supremă, menționăm că adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin prisma art.23 alin. (2) din Legea Supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, a fost statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în moc rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze (Busuioc v. Moldova, Guțu v. Moldova). Astfel, în cauza Guțu v. Moldova, § 66 (Guțu v. Moldova nr.20289/02, 7 iunie 2007): "...expresia "prevăzută de lege" nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații (a se vedea *Half ord v. the United Kingdom*, Reports 1997-111, p. 1017, S49). Legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică (a se vedea *Domenichini v. Italy*, Reports 1996-V, p. 1800, § 33)"

Totodată, CtEDO în jurisprudența sa a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterilor publice (*Amman vs. Elveția* 2000).

În Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, a fost statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

Prin urmare, destinatarii trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică sau prin aplicarea actelor subordonate acestui act. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Astfel, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente *sine qua non* ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

Cu referire la acest aspect, rezumăm că:

1. Textul „în perioada examinării contestației, judecătorul vizat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție” nu este previzibil, or nu este formulat cu suficientă precizie.

1.1 Legea nu prevede clar dacă un magistrat urmează sau nu să fie înlăturat de la examinarea cauzelor pe care le are în procedură, sau dacă are dreptul să participe la examinarea lor fără a avea dreptul de a participa la adoptarea hotărârilor și încheierilor.

1.2 Legea nu prevede clar dacă un astfel de magistrat poate sau nu participa la examinarea cauzelor civile și penale în complet, caz în care nu magistratul, ci completul de judecată "emite actele judecătorești de dispoziție".

2. Textul legislativ contestat nu corespunde principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii. Astfel, prevederile din art. 31 alin. (3) din Codul de procedură penală prevăd expres cazurile excluderii magistratului dintr-un complet: a) boală îndelungată, b) deces, c) eliberare din funcție în condițiile legii, d) în cazul admiterii cererii de recuzare ori a declarației de abținere. Prevederi similare se conțin și în Codul de procedură civilă care în art. 54 alin. (1) prevede că "Dacă cererea de recuzare a fost admisă de instanța sesizată, cauza se examinează de un alt judecător sau de un alt complet de judecatori al acestei instanțe. În cazul neadmiterii cererii, cauza se examinează de judecătorii desemnați".

Incidența art 6 și art. 116 din Constituție.

Potrivit avizului comun al Comisiei de la Veneția și al Direcției Generale Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) a Consiliului Europei privind proiectul de lege privind Curtea Supremă de Justiție, pct. 69:

A. în ceea ce privește verificarea judecătorilor în funcție, acesta reiterează următoarele recomandări din Avizul din 2019, care rămân valabile:

1. "pentru ca proiectul de lege să fie în conformitate cu Constituția, toate deciziile privind transferul, promovarea și eliberarea din funcție a judecătorilor ar trebui să fie luate de CSM. Astfel, CSM ar trebui să aibă competența de a lua decizii pe baza recomandării cuprinse în raportul Comitetului de evaluare. Decizia CSM ar trebui să fie publică și pe deplin motivată și ar trebui să fie declanșată automat de raportul comitetului de evaluare [...];

În aceeași ordine de idei, observăm că în textul Legii nr.26 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare a judecătorilor și procurorilor, în cazul nepromovării evaluării nu au fost instituite consecințe pentru validitatea funcției de judecător în sensul interzicerii emiterii actelor de dispoziție. Or, Legea 26/2022, potrivit obiectului său de reglementare, reglementează raporturi juridice net superioare raportului de reglementare a Legii 252/2023. În acest sens, atestăm că norma criticată contravine prevederilor art.116 din Constituție.

Prin urmare, scopul enunțat contrazice realitățile normative în vigoare, fapt ce denotă că scopul în sine a proiectului dat este înlăturarea unui/unor judecători de la procedurile judiciare aflate în curs de examinare, și nicidecum eficientizarea mecanismelor de monitorizare și evaluare.

La fel, cu referire la obiectul sesizării este incident și art. 6 din Legea supremă. Or, la caz autorul sesizării consideră că a avut loc o ingerință directă a legislativului în activitatea de administrare a justiției, fapt care afectează principiul independenței justiției și judecătorilor, consacrat în art. 116 din Legea supremă.

În această parte sînt relevante următoarele texte internaționale, adoptate în materia independenței justiției și judecătorilor:

Principiile fundamentale privind independența magistraturii au fost adoptate de Al Șaptelea Congres al Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea infracțiunilor și tratamentul infractorilor, care a avut loc la Milano în 1985. Au fost confirmate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin rezoluțiile 40/32 din 29 noiembrie 1985 și 40/146 din 13 decembrie 1985. Pasajele relevante sunt formulate după cum urmează:

„8. În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, membrii sistemului judiciar sunt ca și ceilalți cetățeni ce au dreptul la libertate de expresie, credință, asociere și adunare;

aceasta având în vedere că în exercitarea acestor drepturi, judecătorii va trebui să se comporte într-o astfel de manieră care să le păstreze demnitatea funcției și imparțialitatea și independența sistemului judiciar.

[...]

12. Judecătorii, fie aleși sau numiți, vor avea funcția garantată până la o vârstă obligatorie de pensionare sau până la expirarea mandatului funcției, acolo unde acestea există.

[...]

18. Judecătorii vor face obiect al suspendării sau înlăturării doar pentru motive de incapacitate sau conduită care îi face nepotriviti pentru îndeplinirea îndatoririlor.

[...]

În Comentariul general nr. 32 privind art. 14 (dreptul la egalitate în fața tribunalelor și instanțelor și la un proces echitabil) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, publicat la 23 august 2007, Comitetul pentru drepturile omului al Organizației Națiunilor Unite s-a exprimat după cum urmează:

20. Judecătorii pot fi revocați numai pentru motive grave, pentru conduită necorespunzătoare sau incompetență, în conformitate cu proceduri echitabile care să asigure obiectivitatea și imparțialitatea, stabilite prin Constituție sau prin lege. Revocarea unui judecător de către puterea executivă, de exemplu, înainte de expirarea mandatului încredințat, fără ca acesta să fie informat despre motivele precise ale unei astfel de decizii și fără ca acesta să se poată prevala de o cale de atac eficientă pentru a contesta măsura, este incompatibilă cu independența puterii judecătorești. Același lucru este valabil și atunci când, de exemplu, puterea executivă revocă judecători suspectați de corupție fără a respecta procedurile legale."

În Carta europeană privind Statutul Judecătorilor din 8-10 iulie 1998, sunt formulate după cum urmează:

„1.3 Pentru orice decizie referitoare la selecția, la recrutarea, la desemnarea, la evoluarea carierei sau la încetarea funcțiilor unui judecător, statutul prevede intervenția unei instanțe independente față de puterea executivă și de cea legislativă, constituită cel puțin pe jumătate din judecători aleși de colegii lor, conform unor modalități care garantează cea mai largă reprezentare a acestora.

[...]

5.1. Neîndeplinirea de către un judecător a uneia dintre îndatoririle expres definite de statut nu poate fi sancționată decât în baza deciziei, ca urmare a propunerii, a recomandării sau cu acordul unei jurisdicții sau al unei instanțe compuse din cel puțin jumătate din judecătorii aleși, în cadrul unei proceduri cu caracter contradictoriu la care judecătorul cercetat disciplinar poate beneficia de asistența unui apărător.

Categoriile de sancțiuni care pot fi aplicate sunt prevăzute în statut, iar aplicarea acestora este supusă principiului proporționalității. Decizia unei autorități executive, a unei jurisdicții sau a unei instanțe la care se face referire mai sus, prin care se pronunță o sancțiune este susceptibilă de atac în fața unei instanțe superioare cu caracter jurisdicțional.

[...]

7.1. Judecătorul încetează în mod definitiv să-și exercite funcțiile prin demisie, pe motiv de incapacitate fizică constatată în urma unei expertize medicale, la atingerea limitei de vârstă, după expirarea termenului mandatului său legal sau în urma revocării pronunțate în cadrul unei proceduri ca cea la care se face referire la pct. 5.1.

7.2. Apariția uneia dintre motivele menționate la pct. 7.1., cu excepția limitei de vârstă și a termenului.

Carta universală a judecătorului a fost aprobată de Asociația Internațională a Judecătorilor la 17 noiembrie 1999. Art. 8 este redactat după cum urmează:

„art. 8: Inamovibilitate. Judecătorul nu poate fi transferat, suspendat sau destituit din funcție decât dacă legea prevede astfel și numai printr-o decizie adoptată prin respectarea strictă a procedurii disciplinare.

Judecătorul trebuie să fie numit pe viață sau pentru o altă perioadă în condiții care nu pun în pericol independența judiciară.

Nicio schimbare privind vârsta obligatorie de pensionare nu trebuie să aibă efect retroactiv;

Asociația Internațională a Barourilor a adoptat în 1982 Standardele minime privind independența puterii judecătorești, ale căror pasaje relevante în speță sunt formulate după cum urmează:

„20. a) O legislație care modifică termenii și condițiile de exercitare a funcției judiciare nu poate fi aplicată judecătorilor care sunt în funcție la momentul adoptării sale decât în cazul în care modificările îmbunătățesc condițiile de exercitare a funcției.

b) O legislație care reorganizează sau elimină jurisdicții nu poate afecta situația judecătorilor care sunt în funcție în aceste jurisdicții decât printr-un transfer către alte jurisdicții de același nivel sau care au același statut.”

Pentru aceste motive, solicit Curții:

1. Să declare sesizarea admisibilă;
2. Să exercite controlul de constituționalitate și să declare neconstituționale următoarele prevederi:
 - Sintagma „[...] termen de cel mult 30 de zile [...]” și sintagma „[...] de un complet de judecată format din 3 judecători [...]” din alin.19 alin. (2) din Legea nr. 252/2023;
 - Sintagma „[...] depunerea cererii de recuzare cu rea-credință în mod repetat, abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul de examinare a contestației [...]” din art.19 alin. (2) din Legea nr. 252/2023;
 - Sintagma „[...] în perioada examinării contestației, judecătorul vizat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție [...]” din art. 19 alin. (3) din Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative nr. 252 din 17.08.2023, introdus prin art. III pct. 2 din Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 239 din 13.09.2024;
 - Sintagma "Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării" din art.19 alin. (6) din Legea nr. 252/2023;
 - Sintagma "Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii. [...]" din art. 19 alin. (7) din Legea nr. 252/2023.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării⁶

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice fapt pentru care semnăm

/semnat electronic/

Digitally signed by Dașchevici Grigore
Date: 2025.09.02 13:26:07 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

ÎNCHEIERE

cu privire la excepția de neconstituționalitate

în cauza de contencios administrativ intentată de

Grigore Dașchevici împotriva Consiliului Superior al Magistraturii
(Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și
procurorilor)

*(Dosarul nr. 3-12/25
Nr. PIGD 2-25111944-01-3-05082025)*

02 octombrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în ședință publică cererea reclamantului Grigore Dașchevici, privind sesizarea Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității unor prevederi din Legea nr. 252 din 17 august 2023, privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Ion Munteanu,

Stella Bleșceaga, *judecători*,

cu participarea grefierului Ion Vartolomei,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 05 august 2025, Grigore Dașchevici a depus contestație împotriva Consiliului Superior al Magistraturii (CSM). Acesta a solicitat anularea hotărârii CSM nr. 368/30 din 15 iulie 2025, prin care a fost constatată nepromovarea evaluării externe de către judecătorul Grigore Dașchevici.

2. Prin încheierea din 08 august 2025, Curtea Supremă de Justiție a admis contestația spre examinare. Participanții la proces au fost informați că cererea va fi examinată în ședință publică pe 04 septembrie 2025, începând cu ora 09:00. Instanța a stabilit un termen de decădere, 02 septembrie 2025, ora 14:00, pentru prezentarea de către părți a oricăror cereri, obiecții sau excepții.

3. La 02 septembrie 2025, reclamantul a depus o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate. La aceeași dată, reclamantul a depus o cerere de completare a cererii inițiale. Cererile vizează următoarele prevederi din art. 19 din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (Legea nr. 252/2023):

- a. sintagma „termen de cel mult 30 de zile” din art. 19 alin. (2);
- b. sintagma „de un complet de judecată format din 3 judecători” din art. 19 alin. (2);
- c. sintagma „depunerea cererii de recuzare cu rea-credință în mod repetat, abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul de examinare a contestației” din art. 19 alin. (2);
- d. sintagma „în perioada examinării contestației, judecătorul vizat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție” din art. 19 alin. (3), introdus prin art. III pct. 2 din Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 239 din 13.09.2024;
- e. sintagma „Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori

procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării” din art. 19 alin. (6);

- f. sintagma „Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii” din art. 19 alin. (7).

4. În cadrul ședinței de judecată, avocații Vitalie Nagacevschi și Vladimir Grosu au solicitat admiterea cererii și expedierea sesizării în adresa Curții Constituționale. Reprezentantul CSM, Olesea Ciobanu și reprezentantul Comisiei de evaluare a judecătorilor, avocatul Valeriu Cernei, au menționat că lasă soluționarea acestei cereri la discreția instanței

MOTIVAREA INSTANȚEI

5. Pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate este necesară întrunirea cumulativă a tuturor condițiilor prevăzute la art. 12¹, alin. (2) din Codul de procedură civilă. Prin hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016, Curtea Constituțională a explicat că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării, sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii condițiilor legale. Verificarea constituționalității este competența exclusivă a Curții Constituționale.

6. Obiectul cererilor de ridicare a excepției de neconstituționalitate îl constituie șase sintagme din art. 19 din Legea nr. 252/2023. Potrivit art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor.

7. Completul de judecată constată întrunirea tuturor condițiilor stabilite de art. 12¹ din Codul de procedură civilă pentru admiterea cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate. Prevederile legale invocate intră în categoria actelor prevăzute de art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, sunt aplicabile cazului și nu există o hotărâre sau decizie anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

8. Din considerentele de mai sus, în conformitate cu art. 195 și 230 din Codul administrativ, art. 12¹ din Codul de procedură civilă,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite cererea reclamantului Grigore Dașchevici cu privire la sesizarea Curții Constituționale privind exercitarea controlului constituționalității unor prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor;

Se ridică excepția de neconstituționalitate și se remite Curții Constituționale sesizarea depusă în vederea examinării constituționalității următoarelor prevederi din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor:

- a. sintagma „termen de cel mult 30 de zile” din art. 19 alin. (2);
- b. sintagma „de un complet de judecată format din 3 judecători” din art. 19 alin. (2);
- c. sintagma „depunerea cererii de recuzare cu rea-credință în mod repetat, abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul de examinare a contestației” din art. 19 alin. (2);
- d. sintagma „în perioada examinării contestației, judecătorul vizat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție” din art. 19 alin. (3), introdus prin Art. III pct. 2 din Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 239 din 13 septembrie 2024;
- e. sintagma „Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că, în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea sau nepromovarea evaluării” din art. 19 alin. (6);
- f. sintagma „Decizia Curții Supreme de Justiție este irevocabilă din momentul emiterii” din art. 19 alin. (7).

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Munteanu

Stella Bleșceaga

Digitally signed by Bleșceaga Stella
 Date: 2025.10.08 11:55:40 EEST
 Reason: MoldSign Signature
 Location: Moldova
 MOLDOVA EUROPEANĂ

